

fòrum

Carles Boix

“La sobirania és o 0 o 1.
En algun moment hem de passar
d'una cosa a una altra”

Una conversa amb [Marta Rovira](#)

En plena crisi econòmica, social i política el Parlament català ha aprovat començar un procés constituent per redefinir socialment i nacionalment Catalunya. Ara, que encara som a la fase preliminar d'aquest camí que va començar després de les eleccions plebiscitàries del 27 de setembre de 2015, és un bon moment per reflexionar sobre com hem arribat fins aquí, quines implicacions ha de tenir aquest procés constituent i on pot desembocar. I ho fem conversant amb Carles Boix (Barcelona, 1962) —professor de Ciència Política de la Woodrow Wilson School of Public and International Affairs de la Princeton University i membre del Consell Assessor per a la Transició Nacional— i Marta Rovira (Vic, 1977) —advocada, secretària general d'Esquerra Republicana i portaveu de Junts pel Sí al Parlament de Catalunya. Dos actors que viuen el procés de molt a prop i que l'entenen com el nou punt de trobada de totes aquelles persones que volen construir un país millor.

Laia Soldevila > Per situar-nos, què entenem per procés constituent?

Carles Boix > L'informe que vam fer al Consell Assessor per a la Transició Nacional definia el procés constituent com el procés de transició des de la legalitat espanyola fins a la nova constitucionalitat i legalitat catalana. L'estudi és un examen de tots els passos: des de la negociació amb l'Estat espanyol, passant per la discussió de l'estatus internacional i la relació amb la Unió Europea —que és un *partner* molt important. Finalment parlem una mica de la Constitució, que és un tema que va més enllà del mandat que va rebre el Consell Assessor per a la Transició Nacional.

Marta Rovira > Si fem una lectura més ampliada, que no inclogui només el procés de transició pròpiament, el procés constituent és una gran oportunitat per ampliar la majoria social i atreure moltíssima gent. Crec que aquest camí cap a un estat propi és un espai molt ampli on ens hi podem trobar molts més que no pas els independentistes de primera hora. Per això, a nivell polític, nosaltres identifiquem el procés constituent com un espai on

cada vegada anem sumant més gent entusiasta per participar en com ha de ser aquest nou país.

Laia Soldevila > Quines són les condicions que han fet que precisament ara s'hagi encetat el procés constituent català?

Carles Boix > Crec que hi ha diversos motius. D'una banda, la negociació amb l'Estat espanyol per buscar un espai on Catalunya es trobi còmoda. La gent té un vertader convenciment que aquesta relació no funciona amb l'Estatut del 2006, esmenat quatre anys després pel Tribunal Constitucional. D'altra banda, crec que hi ha dos factors més que ens han fet arribar a aquest moment actual.

El primer és que, en el sentit econòmic, el món ha canviat, és obert, comercial i globalitzat i, per tant, el món ja no és l'Estat espanyol. El segon factor és més important i jo l'anomeno «la pau kantiana». Europa, amb totes les dificultats i les frustracions que ens genera, no deixa de ser un espai polític democràtic, amb uns tractats que han pacificat el continent. La gent sap que, aquell estat que bombardejava, ara té les mans lligades.

Rovira > La gent que no contempla la independència com a opció política, el que sí que vol és reflexionar sobre com ha de ser el país, i aquest és un punt de trobada per a tots

Laia Soldevila > A aquests motius, hi sumariéu l'actual crisi econòmica i la desafecció per les institucions?

Carles Boix > Les dues coses hi són. Però també he de dir que a l'Estat espanyol hi ha hagut moltes crisis econòmiques. Els últims 30 o 40 anys, l'atur ha arribat a pujar fins al 20% pràcticament tres vegades. En el moviment independentista només ha quallat ara, no ha fluctuat amb aquestes onades. La crisi i l'esgotament cap a les institucions són importants, però a Catalunya hi ha un sentiment més de fons. Quan la crisi passi, no crec que la gent s'oblidi de la independència.

Marta Rovira > Precisament nosaltres ens havíem preguntat moltes vegades com influiria la variable de la crisi econòmica en tot el procés d'independència. Teníem dues grans hipòtesis: la primera, que les conseqüències de la crisi farien que la gent es preocupés molt pel seu dia a dia i la gran revolució democràtica passés a segon terme. Crec que no va ser així i, per tant, es confirma l'altra hipòtesi que teníem: que en una època que no és de bonança econòmica tot pesa molt més. Pesa el dèficit fiscal, que tenim

gairebé de forma estructural, i pesen també totes les decisions de caràcter econòmic que el que fan és menystenir els nostres serveis públics. Això accelera la consciència de la gent perquè veu que l'Estat no soluciona el seu patiment ni les seves necessitats. La desafecció amb la política també accelera la presa de consciència dels ciutadans respecte a les institucions. A Catalunya hi ha una desconexió molt forta de la ciutadania respecte a les institucions de l'Estat perquè els ciutadans disconnecten primer d'aquells òrgans que menystenen les seves decisions.

Laia Soldevila > Precisament per evitar que ningú es disconnecti del procés, quins agents creieu que hi han de participar?

Marta Rovira > Ara és moment per obrir debats i crec que hi ha de participar tothom, des d'una entitat que està reflexionant sobre el model energètic fins a un ciutadà normal i corrent que no forma part de cap organització però vol aportar la seva reflexió. Molts dels partits que estem al Parlament i algun d'extraparlamentari estem d'acord —no en la forma, però si en el fons— que aquests

debats han de ser vinculants, perquè això estimula el ciutadà a participar-hi. A la comissió del Parlament debatem si en aquest procés hi han de participar només els diputats o bé si s'ha de fer a través d'un sistema de participació, que pot ser mixt com a Islàndia o amb una Convenció Ciutadana Constitucional o com a Irlanda, que ha impulsat una reforma constitucional a través de la participació de la ciutadania de forma directa. L'últim pas de tot aquest procés és el referèndum constitucional. I aquí també hi ha molts aspectes a explorar: es vota el text sencer, es vota per parts...

Laia Soldevila > Hi ha ciutadans de Catalunya que no se senten interpellats per aquest procés. A la mateixa comissió del Parlament no hi són presents tots els partits polítics. Com els incorporem?

Marta Rovira > La gent que no contempla la independència com a opció política, el que sí que vol és reflexionar sobre com ha de ser el país, i aquest és un punt de trobada per a tots. Com fer que ho sigui? Evitant que només uns quants decideixin com ha de ser el procés constituent

del nostre país. A la comissió del Parlament efectivament no hi som tots, però som més que els que el 27S ens vam presentar dient que volíem la independència. S'hi ha sumat Catalunya Sí que es Pot i és un pas enorme, un bon punt de partida.

Carles Boix > De totes maneres en algun moment cal decidir si som o no independents...

Marta Rovira > Nosaltres partim de la base que això ho hem decidit el 27S.

Carles Boix > Sí, però ja saps que una cosa és declarar i l'altra disposar del control de les lleis. Ara es fan declaracions però l'execució està frenada pel Tribunal Constitucional.

Laia Soldevila > Exacte. Com es tira endavant el procés constituent quan l'Estat espanyol, del qual encara formem part, està bloquejant qualsevol avenç?

Marta Rovira > Una de les coses que no hem començat a fer i jo demano que es faci amb més insistència encara és obrir l'agenda negociadora, no volem fer aquest procés unilateralment. Hem d'obrir una negociació perquè no pot ser que el govern espanyol només vagi a la contra, suspenent el que anem fent. Si Madrid en lloc de negociar suspèn, nosaltres haurem de continuar endavant. En aquest sentit, crec que hem de fer molta pedagogia perquè s'estén la sensació que l'opció independentista no va guanyar i sí que ho va fer: Un 48% per sobre d'un 39%. Per tant, el nostre mandat democràtic és seguir endavant amb el procés.

Rovira > La democràcia és l'element legitimador dels processos d'autodeterminació i, per tant, tots aquells que s'obstinin en seguir els camins de la democràcia tiraran endavant

Carles Boix > Deixa'm afegir que el que realment passa en aquest país és que tenim el «Sí», el «No» i una part que no es defineix. M'estic referint a Catalunya Sí que es Pot i, fins i tot, l'espai de partits extraparlamentaris com Unió. S'ha d'intentar parlar amb l'Estat espanyol però si no ens en sortim, aquests partits han de tenir l'honestedat de dir que no ha estat possible i prendre partit per una de les dues opcions. No pot ser que, en nom de la indefinició, posposin la decisió final. Precisament aquesta indefinició entra dins d'aquests divuit mesos que vam planificar, però estarem d'acord que la sobirania és o 0 o 1 i que en algun moment hem de passar d'una cosa a una altra.

Laia Soldevila > Quan i com?

Carles Boix > Hi ha diverses opcions per fer-ho. Una possibilitat són unes noves eleccions constituents, que són aquelles que si es guanyen ja impliquen ser un país independent. Té el problema que els indefinits diguin que això no és així i no ho reconeixin. Una altra possibilitat és fer un referèndum unilateral, si l'Estat espanyol no l'ha acceptat. De fet, fer

aquest referèndum ja és una forma de declarar-se independent perquè s'està dient que es té la potestat de convocar-lo. El referèndum té l'avantatge de ser molt clar, perquè s'està preguntant «Sí» o «No», i l'inconvenient que pel fet de declarar-se unilateralment sobirà per convocar el referèndum, potser hi hagi gent que no hi vulgui participar. La tercera opció és que el Parlament no faci ni el pas del referèndum i signi directament una Declaració Unilateral d'Independència, una DUI. Per fer una DUI és fonamental que ja hi hagi les noves institucions desenvolupades i que els ciutadans participin d'aquesta decisió.

Marta Rovira > Nosaltres de moment defensem el full de ruta que tenim. Crec que és important reflexionar sempre sobre qui ens col·loca amb aquest camí d'unilateralitat i és el govern de l'Estat i les seves majories que no han fet possible que prèviament ens hàgim pogut seure al voltant d'una taula. També és molt important destacar que el govern espanyol no només va en contra del govern català sinó també contra els ciutadans de Catalunya amb les múltiples decisions que prenen que

no tenen relació concreta amb la independència, com ha passat amb l'anul·lació del Decret contra la pobresa energètica.

Laia Soldevila > Fem un pas més i parlem precisament de la constitucionalització de drets. Com s'ha de fer aquest procés? S'ha de fer per via parlamentària només?

Carles Boix > Normalment, és el Parlament el que decideix com es duen a terme i com s'executen les lleis. No m'imagino cap altre mecanisme llevat que el Parlament decideixi obrir la Constitució a la participació directa, tallant el text constitucional i votant-lo a trossos. A mi no em sembla factible. La Constitució d'aquest país ha de tenir sobretot transparència i seguretat. Seguretat és saber que allò que s'ha aprovat és estable, que no hi ha diferències i que tothom és igual davant de la llei. Transparència és que els qui executen la llei ho fan de manera rigorosa, que responen als ciutadans, que no hi ha interferències entre els poders de l'Estat i que no es formen oligarquies o grups de poder o econòmics que al final acaben distorsionant els principis fonamentals democràtics.

Boix > L'Estat espanyol ha tingut moltes crisis econòmiques, però el moviment independentista només ha quallat ara perquè és un sentiment més de fons

Marta Rovira > Crec que has dibuixat el marc que ha de sostenir la Constitució. És un marc molt republicà perquè precisament el que fa el republicanisme és generar comunitats polítiques lliures amb homes i dones lliures. Aquest sistema ha de crear ciutadans que puguin exercir els serveis bàsics, escollir el seu futur. Crec que la república també és el marc ideal per desenvolupar aquella idea tan romàntica de virtut civil, la d'un ciutadà que esdevé tal perquè contribueix a la comunitat perquè creu que és l'espai on pot desenvolupar-se. La nostra constitució ha de sortir d'aquests principis bàsics.

Laia Soldevila > Quin tipus de Constitució us imagineu? Necessitem una constitució breu i limitada a descriure les institucions de l'Estat? O bé en preferiríeu una de més extensa, que inclogui drets i principis rectors?

Carles Boix > Les constitucions solen tenir dues parts: una de distribució del poder i de control i una altra de reconeixement de drets. Aquest és un model que es va desenvolupar als Estats Units i a França a finals del segle XVIII. Els americans aproven una disposició molt curta, amb

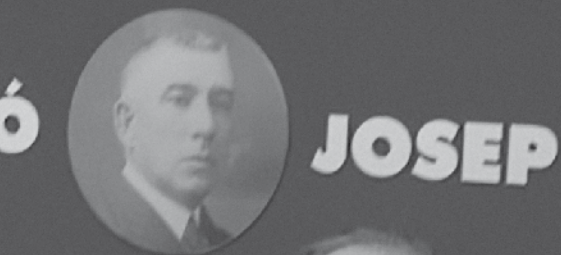
l'explicació dels mecanismes i la distribució de poders, i després una Bill of Rights on hi ha les primeres esmenes de la constitució. Aquest és un model que s'ha anat seguint. El que cal és pensar quines són les estructures més adequades per garantir la llibertat, la igualtat dels ciutadans i la seguretat jurídica.

Marta Rovira > Vivim en un sistema jurídic i judicial absolutament reglamentista. Ho hem de regular tot. Quan s'estableix una doctrina és molt complicat canviar-la i per això el nostre dret és molt poc dinàmic. Primer hi ha la realitat que té unes necessitats i el dret va darrere i és feixuc. Hi ha altres sistemes jurídics i judicials, com el d'Estats Units, on hi ha uns principis generals inspiradors i després, a través dels casos judicials, s'estableix doctrina. Potser no ens en podem anar a l'extrem i canviar el sistema jurídic de cop i volta perquè no hi estem gens habituats, però potser sí que hauríem de trobar la manera que el nostre dret fos molt més àgil i que partís de les nostres necessitats socials. M'imagino una constitució molt més flexible que el sistema constitucional que ara tenim a sobre, que fa impossible

FUNDACI

Boix > Els processos inspiradors són aquells en que les dues parts s'han atrevit a negociar, com ara Noruega i Suècia o Islàndia i Dinamarca

canviar la constitució. També crec que el ciutadà ha de ser partícip del sistema de control institucional. Hi ha moltes maneres i aquí en comencem a implementar algunes de fora, com la Llei sobre la informació pública i la transparència. Hem de ser ambiciosos i deixar decidir els ciutadans sempre que no atempti contra l'ordre públic o la seguretat. Amb això podríem trencar aquesta llunyania que sent el ciutadà de les institucions i de la burocràcia i la partitocràcia. És important que el ciutadà pugui participar directament als òrgans públics sense haver de passar per les direccions dels partits polítics. També hem de modificar la llei en aquesta direcció.

Laia Soldevila > Per tancar aquesta conversa, quins són els referents internacionals en els quals s'ha d'inspirar Catalunya en aquest procés constituent, i de quins ha de fugir?

Carles Boix > Per mi els processos inspiradors són aquells en que les dues parts s'han atrevit a negociar, com ara Noruega i Suècia o Islàndia i Dinamarca. Els meus «no-models», en canvi, són els processos d'autodeterminació amb violència que s'han

produït en moments en què hi ha un ensorrament de l'imperi, de l'estat central, que ha estat incapaç de gestionar les seves relacions exteriors i interiors i s'ha ensorrat del tot. Com deia Jordi Pujol, Lituània és com Catalunya però l'Estat espanyol no és com la Unió Soviètica o Àustria-Hongria i, per tant, hi haurà possibilitats de bona voluntat, especialment perquè formem part de la Unió Europea. Crec que les resistències es poden anar desfent.

Marta Rovira > Hi estic d'acord. Aquests processos d'autodeterminació s'han de normalitzar. La democràcia és l'element legitimador d'aquests processos i, per tant, tots aquells que s'obstinin en seguir els camins de la democràcia tiraran endavant. Nosaltres vivim en un Estat que moltes vegades no ha reconegut aquells països que s'han independitzat i que tenen el vistiplau de la comunitat internacional. És una contradicció però nosaltres procurarem tenir el nostre procés democràtic i intentarem que sigui pactat. Tant de bo poguéssim tenir un procés com Noruega i Islàndia, tant de bo poguessin existir més països com Dinamarca. ■